

БКБ 67.30

М 33

Упорядники *Ю. М. Грошевий, М. І. Панов*

М 33 **Матеріали** наукової конференції «Конституція України — основа модернізації держави та суспільства. 21-22 червня 2001 р. Харків». Упорядники *Ю. М. Грошевий, М. І. Панов*. — Харків: Право, 2001. — 592 с.

ISBN 966-7146-53-7

На честь 5-ї річниці від дня прийняття Конституції України Адміністрація Президента України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Національна академія наук України, Академія правових наук України, Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого провела наукову конференцію «Конституція України — основа модернізації держави та суспільства». Конференція відбулася в Національній юридичній академії України ім. Ярослава Мудрого. Доповіді на пленарних засіданнях та тези виступів на конференції вміщено у пропонованому збірнику. Розраховано на наукових і практичних працівників.

313969
Національний університет «Юридична академія України ім. Ярослава Мудрого»
НАУКОВА БІБЛІОТЕКА
Інв. № 313969

ISBN 966-7146-53-7

БКБ 67.30

© Видавництво «Право», 2001

Л. Д. Кучма
Президент України

Конституція України — правовий фундамент забезпечення стабільності держави та консолідації суспільства

Шановні учасники конференції!

Радий вітати цей представницький науковий форум, присвячений важливій даті в новітній вітчизняній історії.

Усі ми бачимо той неослабний інтерес і ту увагу, яку викликають не тільки у фахівців-правознавців та політиків, а й у широкого громадського загалу питання, пов'язані з Конституцією України, змінами, внесеними нею в суспільне життя. А також, будемо відвертими, з тим в Основному Законі, що потребує уточнення, доповнення, удосконалення.

Ви мали нагоду переконатися, скільки місця було відведено цим питанням на недавній науково-практичній конференції, присвяченій новим політичним реаліям України на рубежі тисячоліть. Я теж докладно зупинився на них у своєму виступі.

Сподіваюся, що і сьогоднішнє авторитетне зібрання, віддаючи належне п'ятій річниці прийняття Конституції, теж матиме ділове спрямування, зробить істотний внесок у поглиблену розробку зазначених проблем.

Часу, протягом якого діє Конституція, вже цілком достатньо для зважених і неупереджених оцінок, об'єктивних та відповідальних висновків.

Маємо насамперед проаналізувати, наскільки повно використовуються правовий потенціал основоположного законодавчого документа держави, відкриті ним можливості для утвердження реальної демократії, забезпечення прав та свобод людини і громадянина, розвитку держави, зміцнення її авторитету на міжнародній арені. Тобто, за великим рахунком, співвіднести сутність та особливості нашої Конституції з поточними потребами і завтрашніми перспективами.

Є підстави сказати, що на фундаменті, забезпеченому Основним Законом, за п'ять років здійснено, без перебільшення, доленосну роботу. Здійснено органами державної влади та місцевого самоврядування, громадськими організаціями, всім народом.

П. А. Буценко, канд. юрид. наук,
доцент. Національна юридична академія
України ім. Ярослава Мудрого

До питання про джерела трудового права у світлі Конституції України

Під джерелом трудового права України слід розуміти форми правових актів відповідних компетентних органів з нормативним змістом, які направлені на регулювання соціально-трудових відносин. Їх не слід плутати з актами тих же органів, які прийняті у процесі правозастосовчої діяльності. Як зазначається в юридичній літературі, до основних джерел трудового права слід відносити Конституцію, закони, укази Президента, постанови та розпорядження уряду, нормативні акти міністерств та відомств, органів самоврядування, акти локального регулювання, включаючи колективні договори.

У джерелах трудового права України відображені соціально-економічні, політичні й культурні умови життя нашого суспільства. Зі зміною виробничих відносин, трансформацією власності, роздержавленням державних підприємств змінюються трудові відносини в них. Отже, змінюється і трудове законодавство та його джерела в напрямі більшої їх відповідності ринковим відносинам. Застарілі нормативні акти трудового права скасовуються або змінюються, доповнюються, а нові з'являються.

Головним джерелом трудового права є Конституція України, яка прийнята Верховною радою України 28 червня 1996 року. В ній закріплені найважливіші права громадян і гарантії їх реалізації. Це знайшло своє відображення в статтях 1, 3, 8, 13, 19, 21, 22, 23, 24, 36, 43, 44, 45, 46, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 64, 68 та ін. Усі нормативні акти про працю повинні відповідати головному Закону. Кожний з них, якщо він суперечить Конституції України, підлягає скасванню як неконституційний. Конституція України безпосередньо застосовується для регулювання трудових відносин, якщо закріплені в ній положення не потребують додаткової регламентації. Основоположною для трудового права є ст. 43 Конституції України, яка встановила принципи регулювання соціально-трудових відносин. Право на вільний труд та належні, безпечні і здорові умови праці, заборона примусової праці, право на індивідуальні і колективні трудові спори з використанням будь-яких законних засобів їх вирішення є базовим положеннями для всіх інститутів трудового права.

Конституція України внесла суттєву новизну до правової системи України. Згідно зі ст. 9 Конституції України чинні міжнародні договори, згоду на обов'язковість яких дала Верховна Рада України, є частиною національного законодавства України. У зв'язку з цим КЗпП України доповнений ст. 81. Визнання міжнародних норм у сфері праці як джерела трудового права потребує приведення українського законодавства у відповідність з міжнародними принципами захисту прав людини.

Складовою частиною системи джерел трудового права є угоди, колективні договори та локальні нормативні акти як результат соціально-партнер-

ських відносин у сфері праці. Наявність таких угод, договорів, локальних нормативних актів — одна із особливостей джерел трудового права, оскільки вони з урахуванням економічних можливостей підприємств, галузі, регіону містять більш пільгові трудові й соціально-економічні умови для працівників у порівнянні з нормами та положеннями, встановленими законодавством.

В ієрархії джерел права особливого значення набувають правоположення, які розробляються судовою практикою в процесі тлумачення й застосування юридичних актів. Практика йде шляхом прийняття положень нормативного характеру в постановках Верховного Суду України, які стали обов'язковими або тільки для судів, або не тільки для них, але й для підприємств, установ, організацій і посадових осіб, які їх уже фактично застосовують. Отже, на нашу думку, вже сьогодні постанови Верховного Суду України є джерелом трудового права, і з цим не можна не рахуватись. Визнавши постанови Верховного Суду України джерелом трудового права України, ми надаємо їм великого авторитету в галузі регулювання праці та трудових відносин, більш точно визначаємо їх природу і юридичну значущість. Визнання практики Верховного Суду України як джерела права відповідає й принципу поділу влади, який перебуває в стадії становлення.

З прийняттям Конституції України в системі джерел трудового права з'явилися нові — рішення Конституційного Суду України, якими ті чи інші положення трудового законодавства визнаються такими, що відповідають Конституції України або визнаються неконституційними і втрачають чинність. Як відомо, Конституційним Судом України були прийняті відповідні рішення щодо порядку застосування статей 21, 43 і КЗпП України, а також щодо порядку застосування статей 8, 11, 16 Закону України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності».

И. И. Каракаш, канд. юрид. наук,
доцент. Одесская национальная юридическая академия

Проблемы соотношения природоресурсовой собственности и социальной власти в государстве

В соответствии с ч. 2 ст. 5 Конституции носителем суверенитета и единственным источником власти в Украине является народ. В этой норме источник власти указан в самом широком понимании, которое включает в себя все формы власти, существующие в современном обществе, — экономическую, политическую, идеологическую и т. д. При этом конституционная норма указывает также на способы осуществления этих форм социальной власти.

Согласно ч. 1 ст. 6 Конституции государственная власть в Украине осуществляется по принципу ее разделения на законодательную, исполнительную и судебную. Здесь понятие власти сужено до уровня государственной